

„Ne vode svi putovi do Boga, ali Bog ide svim putovima do ljudi“: Doktrina prethodne milosti kao paradigma misijskog djelovanja

Cezarina Glendenning

Crkva Isusa iz Nazareta

cglendenning@eurasiaregion.org

UDK: 27-144:2-76:2-46:278(497.521.2)

Pregledni rad

<https://doi.org/10.32862/k1.15.1.5>

Sažetak

Doktrina o prethodnoj milosti u veslijanskoj je tradiciji uvijek igrala važnu ulogu u oblikovanju načina na koji razumijemo Božju misiju (Missio Dei), naše sudjelovanje u njoj te pripadajuću ulogu Crkve. Ta doktrina nastavlja oblikovati razumijevanje svetosti kao Božjeg djelovanja na obnavljanju narušenih odnosa, napose u crkvama veslijansko-arminijanske tradicije. Svetost, kako se često pogrešno razumije, nije fizičko odvajanje svetog i nesvetog, crkvenog i svjetovnog, čistog i nečistog, već iskupljenje narušenih odnosa (između Boga i ljudi, ljudi međusobno, ljudi i Stvorenja te pojedinaca sa samima sobom).

Cilj je ovog rada dalje istražiti teološka i misiološka polazišta doktrine o prethodnoj milosti, kako ju je razumijevao sam Wesley, kao i praktične implikacije njezine primjene u oblikovanju načina na koji Crkva ispunjava svoje poslanje u svijetu. Rad je podijeljen u tri glavna odjeljka: prvi se dio usredotočuje na definiranje prethodne milosti te u kakvom je odnosu prema Božjoj misiji (Missio Dei); u drugom se dijelu razmatraju misiološke i teološke implikacije doktrine o prethodnoj milosti, dok se u posljednjem dijelu rada iznose praktični primjeri teološke i misiološke motivacije Crkve Isusa iz Nazareta u radu s izbjeglicama u Zagrebu, u Hrvatskoj.

Ključne riječi: prethodna milost, Missio Dei/Božja misija, John Wesley, relacijska svetost, ljudska suradnja, milost

1. Doktrina prethodne milosti

Prethodna je milost „metafora svedostižne Božje ljubavi“ koja se uglavnom koristi u veslijansko-arminijanskoj tradiciji (Crofford 2013, 429). Odnosi se na Božju milost koja omogućuje „ljudima da odgovore na božansku inicijativu, kako s obzirom na spasenje, tako i na druge dimenzije kršćanskog življenja“ (Thorsen 2013, 72). Božja je milost ta koja pokreće, održava i dovršava ljudsko spasenje.

Sam izraz „prethodna“ milost dolazi od latinske riječi *praevenire*, što znači milost „koja dolazi prije“ (lat. *prae* = prije; *venire* = doći). To je milost koju Bog daje cijelom Stvorenju, kako bi ga osnažila i vodila prema Božjem *šalomu*, „u kojem je cijelo Stvorenje jedno, a svako stvorenje je zajednica sa svima drugima, koja živi u skladu i sigurnosti te stremi radosti i dobrobiti svakog drugog stvorenja“ (Brueggemann 2001, 13). Iako je Božja aktivnost u ljudskom življenju prisutna putem vjere, „prethodna se milost posebno odnosi na razdoblje prije obraćenja (Rim 5,8)“ (Crofford 2013, 430). Da budemo posve jasni, ta i takva se milost ni po čemu ne razlikuje od uvjeravajuće milosti, opravdavajuće milosti ili pak posvećujuće milosti. Milost jest milost. Različiti se termini jednostavno odnose na različite faze spasenja. Iako John Wesley nije bio prvi koji je govorio o konceptu prethodne milosti, on je bio taj koji mu je dao središnje mjesto u teološkom diskursu, posebno s obzirom na njegovu soteriološku ulogu u redu spasenja. Ovo je razmišljanje prije svega motivirano Wesleyjevim protivljenjem kalvinističkoj doktrini o predodređenju.

Iako pojam „prethodne milosti“ ne nalazimo u Bibliji, implicira se iz različitih biblijskih redaka, poput primjerice Ivan 1,9; 6,44; 12,32. Ova se vrsta milosti također prepoznaje u Lukinim pričama o Kornelijevoj viziji te o susretu Savla s Isusom (Dj 9-10). U tekstu Rimljanima 2,12-16 također se govori o „savjesti“ na način koji zapravo upućuje na prethodnu milost (Crofford 2013, 430). Međutim, najzapaženiji redak u Svetom pismu, koji se odnosi na prethodnu milost, jest Ivan 1,9: „Pravo je svjetlo tek trebalo doći na svijet. To je istinsko svjetlo koje rasvjetljuje svakoga čovjeka.“ Ivan otvara svoje Evanđelje identificirajući Isusa kao *logos*, izvor svega. Ovo prosvjetljenje svakoga čovjeka jest prethodna milost za čovječanstvo od samog početka!

2. Teološke i misiološke implikacije

2.1. Teološke implikacije

Mnoga bi se teološka razmatranja mogla provesti na temu doktrine o prethodnoj milosti, ali za potrebe i svrhu ovog rada, izrazitije ću se usredotočiti na teološka razmatranja koja se povezuju s misiološkim konceptom *Missio Dei*.

Prethodna je milost univerzalna i odnosi se na cijelo Stvorenje. Izvor sve dobrote u stvaranju i stvorenom je u Bogu. Pavao to prepoznaje kada u Djelima 17,28a kaže: „U Njemu živimo, krećemo se i postojimo.“ Ray Dunning (1988, 158) to izriče sljedećim riječima: „Ova milost, koja ide ispred nas, univerzalna je u svom doseg i predstavlja izvor svega dobrog u čovjeku te osjećaja za pravo i krivo koji su rezultat savjesti.“ U svojoj propovijedi *Spasenje vjerom*, John Wesley (1991, 40) objašnjava univerzalnost prethodne milosti:

Svi blagoslovi koje je Bog udijelio čovjeku dolaze od njegove milosti, obilja ili naklonosti; njegove besplatne, posve nezaslužene naklonosti; a čovjek nema opravdanja zahtijevati ni najmanju od njegovih milosti. Slobodna raspoloživa Božja milost je bila ta koja je „stvorila čovjeka od praha zemaljskog i udahnu-la mu živu dušu“ te na tu dušu utisnula Božju sliku i „sve mu podložila pod noge“. Ista slobodno raspoloživa milost je dostupna i danas, kroz život i dah te sve drugo što postoji. Jer, ne postoji ništa što mi jesmo, što posjedujemo, ili što možemo učiniti, a da bismo svojim trudom mogli zaslužiti i najmanju sitnicu iz Božje ruke. „Sva naša djela si Ti, Bože, učinio u nama.“ To su, dakle, odrednice slobodne milosti: i kakva se god pravednost može pronaći u čovjeku, ona je ujedno i Božji dar.¹

Prethodna milost vodi u spasenje. Prethodna je milost Božji milosrdni odgovor na potpunu iskvarenost, potpunu nesposobnost ljudi da pokrenu obnovu odnosa s Bogom i božanskim. Rezultati *Pada* su potpun prekid odnosa između Boga i čovjeka, čovjeka i čovjeka, čovjeka i Stvorenja te čovjeka sa samim sobom. Jedini način da čovječanstvo obnovi te odnose na *Kristovu sliku* jest milosrdni Božji čin. Samo je Bog taj koji ljudima omogućuje da odgovore na Njegovu spasiteljsku aktivnost te odaberu put pokajanja i spasenja. Ovo se spasonosno djelovanje provodi kroz „prisutnost i djelovanje Duha Svetoga“ (Leclerc 2014, 64). Prema Wesleyju (1991, 491), čovjek je nakon *Pada* izgubio svaku sposobnost povezivanja s Bogom, ali zahvaljujući Božjoj prethodnoj milosti, „koja djeluje u nama, oblikujući našu volju i postupanje“ (Fil 2,13), „nijedan čovjek nije u stanju puke prirodnosti [...]. Niti jedan živući čovjek nije u potpunosti lišen onoga što se vulgarno naziva ‘prirodna savjest.’“ Iako nam sama mehanika ove milosti ostaje tajna, „Prethodna milost oblikuje savjest (svijest o Božjem moralnom zakonu) te omogućuje prosvjetljenje (začetak naše svijesti o Bogu) i probuđenje (prva svijest o našem grijehu)“ (Powell 2013, 479). Dakle, prema Wesleyju (1991, 488), Božje

1 “All the blessings which God hath bestowed upon man are of his mere grace, bounty, or favor; his free, undeserved favor; favor altogether undeserved; man having no claim to the least of his mercies. It was free grace that ‘formed man of the dust of the ground, and breathed into him a living soul,’ and stamped on that soul the image of God, and ‘put all things under his feet.’ The same free grace continues to us, at this day, life, and breath, and all things. For there is nothing we are, or have, or do, which can deserve the least thing at God’s hand. ‘All our works, Thou, O God, hast wrought in us.’ These, therefore, are so many more instances of free mercy: and whatever righteousness may be found in man, this is also the gift of God.”

spasonosno djelovanje u ljudima počinje samog od rođenja, prethodeći onome što se naziva evanđeoskim obraćenjem:

Spasenje započinje onim što se obično (i vrlo ispravno) naziva preventivnom² milosti; a podrazumijeva prvu želju da se udovolji Bogu, prvo svitanje svjetlosti Njegove volje i prvo još nesigurno uvjerenje o grešnosti u odnosu na Boga. Sve to implicira svojevrstnu sklonost ka življenju; određeni stupanj spasenja; početak izbavljenja od srca koje je slijepo i bešćutno, posve neosjetljivo za Boga i Božje. Spasenje se nastavlja uvjeravajućom milosti, koja se u Svetom pismu obično naziva pokajanjem; što omogućava veću mjeru samospoznaje i daljnje izbavljenje od kamenog srca. Potom proživljavamo pravo kršćansko spasenje; pri čemu smo „milošću“ „spašeni po vjeri“; a takvo spasenje sastoji se od dvije temeljne sastavnice: opravdanja i posvećenja.³

Važno je uočiti razliku između „zajedničke milosti“ i „posebne milosti“, pojma koje koriste teolozi iz reformirane tradicije te „prethodne milosti“, pojma koji koristi Wesley. Prema Louisu Berkhofu (2018), pod pojmom „zajedničke milosti“, predmnijevamo:

(a) ona opća djelovanja Duha Svetoga kojima Bog, još ne obnavljajući srce, vrši takav moralni utjecaj na čovjeka kroz opću ili posebnu objavu, da je grijeh sputan, da je red u društvenom življenju reguliran te da se promiče građanska pravednost; ili (b) one opće blagoslove, poput kiše i sunčeve svjetlosti, hrane i pića, odjeće i skloništa, koje Bog neselektivno daje svim ljudima, bez obzira na to gdje su i u kojoj su mjeri za Njega dobri.⁴

- 2 Izrazi „preventivna“ i „prethodna“ milost dolaze iz istoga latinskog korijena, „doći ili ići prije“. Wesley u svome rječniku: *The Complete English Dictionary Explaining Most of those Hard Words which are found in the Best English Writers* (Cjeloviti engleski rječnik koji objašnjava većinu teških riječi koje nalazimo kod najbolji engleskih pisaca, 1777). definira pojam „prevenirati“ kao „doći ili ići prije“. Iako u suvremenom engleskom jeziku, zamjenjiva uporaba ovih dvaju izraza može stvoriti zabunu, u veslijanskim teološkim krugovima ta dva pojma Wesleyjeva vremena nose isto teološko značenje.
- 3 “Salvation begins with what is usually termed (and very properly) preventing grace; including the first wish to please God, the first dawn of light concerning his will, and the first slight transient conviction of having sinned against him. All these imply some tendency toward life; some degree of salvation; the beginning of a deliverance from a blind, unfeeling heart, quite insensible of God and the things of God. Salvation is carried on by convincing grace, usually in Scripture termed repentance; which brings a larger measure of self-knowledge, and a farther deliverance from the heart of stone. Afterward we experience the proper Christian salvation; whereby, ‘through grace,’ we ‘are saved by faith;’ consisting of those two grand branches, justification and sanctification.”
- 4 “(a) those general operations of the Holy Spirit whereby He, without renewing the heart, exercises such a moral influence on man through His general or special revelation, that sin is restrained, order is maintained in social life, and civil righteousness is promoted; or (b) those general blessings, such as rain and sunshine, food and drink, clothing and shelter, which God imparts to all men indiscriminately where and in what measure it seems good to Him.”

Iako će Wesley uključiti sve te karakteristike u koncept prethodne milosti, on se s njima ne slaže u odnosu na svrhu milosti. Prema njemu, prethodna milost ima soteriološku svrhu i nije tu samo kako bi se grijeh držao pod nadzorom. Koncept zajedničke milosti pokušava dati odgovor na pitanje zašto grešnici mogu činiti dobre stvari, dok prethodna milost odgovara na pitanje kako grešnik može slobodno odgovoriti na Božju milost. Nadalje, prethodna se milost također razlikuje od „posebne milosti“ po tome što joj se može ne odazvati. Prethodna milost, naime, zahtijeva svjesni odgovor čovjeka. Wesley o tome snažno govori u svojoj propovijedi *O radu na vlastitom spasenju*: „Bog djeluje u tebi; dakle i ti trebaš djelovati: trebate biti oni koji djeluju zajedno s njim, [...] onaj koji nas je stvorio bez nas samih, neće nas spasiti bez nas samih“ (Wesley 1991, 491).

Ljudi su pri Padu izgubili svoju prirodnu sposobnost donošenja dobrih odluka. Čovjek „je slobodan, ali slobodan samo činiti zlo i slijediti put grijeha“ (Cox 1969, 147). Sposobnost ljudi da krenu prema spasenju je Božji dar, ali svakako zahtijeva ljudski odgovor. „Ovoj se milosti, kao i svakoj milosti, može odoljeti. Ako joj se dopusti djelovati, prethodna će milost i prisutnost Duha Svetoga dovesti osobu do ‘probuđenja’“ (Leclerc 2014, 64).

2.2. Misiološke implikacije

Doktrina o prethodnoj milosti ima nekoliko misioloških implikacija, ali prije nego što prijedemo na njih, prvo moramo definirati što je to Božja misija u svijetu⁵ te koja je pritom naša uloga. Način na koji poimamo takvu aktivnost duboko oblikuje naš identitet i ulogu Crkve u Božjoj misiji (*Missio Dei*). Pod *Missio Dei* razumijemo da je Bog misijski Bog; on je Bog koji šalje „u smislu Očeva slanja Sina i njihova slanja Duha Svetoga“ (Wright 2006, 63). Stoga, Božja misija proizlazi iz *agape* naravi trojedinoga Boga, koji je usmjeren na obnavljanje svoje slike u nama. Henrik Spaulding II. i Henrik Spaulding III. (2014, 41) idu pritom još i dalje, tvrdeći: „Crkva se ne može pojmiti odvojeno od svijeta i uvijek je poslana u svijet, kao što je to činio Bog u trojstvenoj povorci. Nadalje, kao što Bog slanjem Sina i Duha teži otkupljenju i posvećenju svijeta, tako je i Crkva poslana u svijet kao analogija Božje namjere da pomogne svijetu, tako što ga poziva u zajedništvo s Bogom.“

Takvo razumijevanje oblikuje identitet Crkve, motivacijske elemente, odgovornosti i metode te pred Crkvu postavlja zahtjeve da odražava Božji identitet Trojstva. To podrazumijeva sudjelovanje u Božjoj misiji koja dotiče sve slojeve društva. Riječima Deana Flemminga (2013, 333), „Kozmički zamah *Missio Dei*

5 Ovdje se izraz „svijet“ odnosi na cijelo Stvorenje, a ne samo na čovječanstvo.

podrazumijeva cjelovitost misije i izražava se putem evangelizacije, društvene i gospodarske pravde, brige za Stvorenje i suosjećajne brige za potrebite.“

Stoga, za Crkvu se implicira da misija nije aktivnost ili program koji izvodimo, ne ograničava se na slanje misionara u druge zemlje ili uspostavljanje misijskih odjela u našim crkvama. Božja je misija usredotočena na Boga, vođena Bogom, osnažena Bogom. Stoga, uloga Crkve nije *obavljati* misiju, već *sudjelovati* u njoj te „svjedočiti Njegovo kraljevstvo“ (Flemming 2013, 333). Nije samo Crkva ta koja ima misijske programe i koja šalje misionare; Crkva jest misija. Kao što kaže David Bosch (1991, 372), „Misijska aktivnost nije toliko rad Crkve, koliko je to jednostavno Crkva na djelu.“

3. *Missio Dei i prethodna milost*

Veslijansko razumijevanje prethodne milosti ima nekoliko misioloških i praktičnih implikacija za razumijevanje Božje misije. Wesley je vjerovao da je Božji Duh aktivan u svijetu, među svim ljudima, bez razlike. To znači da kada Crkva ide u svijet naviještati dobru vijest, Božji je Duh već prisutan i aktivan prije nje.

Bog je središte misije. Bilo da je riječ o inicijativi za obnavljanje čovječanstva slobodnim pružanjem prethodne milosti ili pak pozivanju, osnaživanju i vođenju Crkve Duhom, Bog ostaje u samom središtu svoje misije. Wesleyjeva doktrina o prethodnoj milosti naglašava milosrdnu Božju narav iz koje proizlazi Njegovo djelovanje u smislu omogućavanja ljudske slobode. Ovakvo viđenje odnosa između Boga i čovjeka utvrđuje temelj suradničkog odnosa s Bogom, koji se temelji na uzajamnom odabiru, pri čemu je Bog onaj koji je prvi započeo taj odnos, a ljudi su odabrali odgovoriti na njega osnaženi Božjom milosrdnom ljubavlju. Kad ljudi pozdrave takvo djelovanje, „uspostavlja se odnos suradnje i progresivne transformacije osnažen milošću“ (Maddox 1994, 90). Ova univerzalna Božja prisutnost i djelovanje u životu svakog čovjeka razotkriva bezgraničnu vrijednost koju Bog vidi u svakom ljudskome životu.

Neophodnost ljudskog sudjelovanja i suradnje. Bog traži sudjelovanje i suradnju čovjeka u ispunjavanju svoje misije. Njegova je prethodna milost aktivno prisutna u životu svih, približavajući ih Kristu; ali pritom traži ljudsko aktivno prihvaćanje. Crkva je, s druge strane, po Duhu Svetom osposobljena biti Kristovo tijelo u svijetu, usklađena s Božjim djelovanjem u određenom vremenu i prostoru. Bog vodi i osposobljava Kristovo tijelo, određujući gdje i kako će ono sudjelovati u Njegovoj misiji. Takva suradnja traži od Crkve da stalno bude u bliskim odnosima s Bogom te da se aktivno povinuje njegovu vodstvu.

Nadalje, odnos između Crkve i onih izvan kršćanske vjerske zajednice, uključujući pripadnike drugih vjera, zahtijeva dvosmjernu suradnju te iskren i otvoren dijalog. Mark Maddix (2014) to jasno objašnjava kada kaže: „Moramo prihvatiti da oni izvan kršćanske zajednice mogu također imati dobar uvid te mogu biti

važni partneri u dijalogu.“ Priča o Korneliju i Petru je za to sjajna ilustracija. Korneliju je trebao Petar da primi potpuno Kristovo otkrivenje, jednako kao što je Petru trebao Kornelije da bi razumio obuhvat novoga Božjeg kraljevstva, koje je usmjereno na otkupljenje cijelog čovječanstva, a ne samo jednog naroda (Djela 9-10).

Doktrina prethodne milosti također naglašava relacijsku narav svetosti. Ako je svrha Božje misije obnavljanje odnosa Boga i čovjeka, čovjeka i čovjeka, čovjeka i Stvorenja te čovjeka sa samim sobom na Kristovu sliku (*kristolikost*), te ako je Božje milosrdno djelovanje prisutno u cijelom Stvorenju, tada jaz između tradicionalnog načina razumijevanja svetog i svjetovnog poprima novu perspektivu, prelazeći iz značenja izrazite fizičke „izdvojenosti“ u značenje „relacijske bliskosti“. Božji odnos s Njegovim stvorenjem određuje što je sveto. Božja prisutnost je u svemu stvorenom te djeluje otkupljujuće i obnavljajuće, bez obzira na izričitu svijest čovjeka o tome. Maddix (2014) to pojašnjava na sljedeći način:

Ljudsko postojanje nije podijeljeno između svetog i svjetovnog. Takav pristup odražava veslijansku perspektivu koja je više trinitarna, no što je isključivo kristološka. Duh je šireg djelovanja od eksplicitne spoznaje Boga kroz Krista i kreće se tamo gdje Krista tek treba upoznati. Ali Duh nije neovisan o Kristu. Bog, koji djeluje po Duhu, Bog je kojega Krist otkriva kao onoga koji je pun ljubavi te koji traži ljudska bića gdje god se ona nalazila.⁶

3.1. *Praktične implikacije*

Do sada smo govorili o teološkim i misiološkim implikacijama doktrine o prethodnoj milosti u kontekstu Božje misije. Međutim, postavljaju se pitanja: Kako to djeluje u praksi? Kako te koncepte prenosimo u svakodnevni život Crkve? U svrhu ilustriranja nekih koncepata, analizirat ću primjer djelovanja Crkve Isusa iz Nazareta u Hrvatskoj kroz rad s izbjeglicama te ću opisati kako nas je prethodna milost motivirala i vodila dok smo sudjelovali (i nastavljamo to činiti) u Božjoj misiji u odabranom specifičnom kontekstu.

3.1.1. Počinje tamo gdje je potreba

Crkva Isusa iz Nazareta je prisutna u Hrvatskoj već dugi niz godina. Međutim, izrazitiji se utjecaj dogodio u posljednjih pet godina tijekom izbjegličke krize.⁷

6 “Human existence is not separated between the sacred and the secular. This approach reflects a Wesleyan perspective that is Trinitarian rather than exclusively Christological. The Spirit is wider-ranging than the explicit knowledge of God through Christ and goes where Christ is yet to be known. But the Spirit is not independent of Christ. The God who acts through the Spirit is the God whom Christ reveals as loving, who seeks out human beings wherever they are.”

7 U Crkvi Isusa iz Nazareta govorimo manje kao o „krizi“, a više kao o „mogućnosti“ da dijelimo Božju ljubav.

Kako se povećavao broj izbjeglih, koji su dolazili iz raznih dijelova Bliskog istoka i Afrike, Crkva Isusa iz Nazareta je kroz rad *Nazarene Compassionate Ministries – NCM*⁸ identificirala najznačajnija mjesta na različitim balkanskim rutama, kako bi pomagala pri ispunjavanju osnovnih potreba izbjeglih.⁹ Iako su se tu trebale zadovoljavati samo osnovne potrebe ljudi, to su postala mjesta na kojima su ljudi na svom putovanju mogli osjetiti gostoprimstvo, ispričati svoje priče, dobiti službene i pouzdane informacije i odgovore na svoja mnogobrojna pitanja. Kako su se odnosi s izbjeglicama, koje su prolazile središnjom Europom postupno izgrađivali, Crkva je uz pomoć svoje europske mreže povezivala ljude s lokalnim zajednicama širom Europe, koje su im pružale podršku i pomoć pri integraciji.

Kada su pojedine države duž balkanske rute zatvorile svoje granice za izbjeglice, izbjeglički su kampovi uspostavljeni širom Balkana, pa tako i u Hrvatskoj. Glavni izbjeglički kampovi u Hrvatskoj su u Kutini i u Zagrebu (*Hotel Porin*). Potaknuta Duhom Svetim te prepoznajući veliku potrebu za pomoći, Crkva Isusa iz Nazareta obratila se tim centrima kako bi pružila pomoć u zadovoljavanju potreba ljudi. Nije se specifično znalo što će se tražiti te što će se biti u mogućnosti pružiti, no vjernici su osjetili poticaj Duha da budu prisutni te da se stave na raspolaganje Božjem djelovanju u životu izbjeglica, kojima ih je Bog pozvao da služe. Crkva je poslala s teološkom sviješću da Bog djeluje u životima ovih ljudi već od njihova rođenja, kroz djelovanje prethodne milosti. Crkva je također bila svjesna da će je Bog osnažiti onime što je posebno trebalo postići služenjem. To je motiviralo i ohrabrivalo Crkvu tijekom dosljednog rada s izbjeglicama. Imajući sve to na umu, Crkva se angažirala u izbjegličkim centrima u Kutini i Zagrebu, znajući da već stupa na sveto tlo te da se službenici trebaju „izuti“ i slušati Božji glas.

Iako je u ovom slučaju interakcija s izbjeglicama započela u kontekstu njihove neposredne potrebe, to nije uvijek slučaj. Ponekad je početna točka kampanje evangelizacija ili neka druga crkvena aktivnost. Početni pristup ovisi o lokalnoj kulturi, kao i o vodstvu Duha Svetoga. Evangelizacijske inicijative u zapadnom svijetu nisu uvijek dobro prihvaćene, ali u drugim dijelovima svijeta, poput Južne Azije ili Afrike, to mogu biti vrlo učinkoviti načini djelovanja.¹⁰

8 Ogranak Crkve Isusa iz Nazareta za humanitarni rad.

9 Ovak su rad vodili Jay i Teanna Sunberg, strateški koordinatori za Srednju Europu u Crkvi Isusa iz Nazareta te njihova radna skupina, čiji sam i sama bila član.

10 Tijekom putovanja po Bangladešu u okviru provedbe nekih projekata Crkve, jedne sam se noći pridružila skupini koja je putovala u džunglu kako bi prikazala *Jesus Film*. Na kraju tog događaja je više od polovice tamošnjih mještana istupilo i izrazilo želju da slijede Krista. Nakon toga je radna skupina za uspostavljanje crkvene zajednice pokrenula učeničku skupinu, osnovala Crkvu, školu i humanitarni centar kako bi se udovoljilo neposrednim potrebama zajednice. Bez obzira na polazište ili metodu, riječ je o tome da Crkva bude prisutna u pravo vrijeme i na pravome mjestu, vođena i osnažena Božjim pozivom.

Također, važno je razumjeti da svrha pomaganja ljudima nije „uvući Isusa između dvije kriške kruha“. Kao Crkva, pomažemo ljudima zato što nas Božja ljubav u našim životima potiče na to, neovisno o razumijevanju primatelja ili njihovom prihvaćanju Isusa. Manipulativna je evangelizacija ranjivih društvenih skupina dehumanizirajuća i suprotstavlja se slobodno dostupnoj Božjoj ljubavi i milosti. Pravi pristup bilo kojem odnosu jest izgradnja povjerenja, što zauzvrat omogućava Crkvi da bude pozvana govoriti u životima ljudi. Kao što moja prijateljica i humanitarna radnica Kate Bowen-Evans (2015) kaže: „Vjerodostojnost poruke uvelike ovisi o vjerodostojnosti glasnika.“

3.1.2. Odnosi s drugim religijama

Rad s izbjeglicama je doveo Crkvu u kontakt s ljudima iz različitih religijskih i teoloških tradicija. Relacijski aspekt Božje milosti i suradnje je Crkvi pomogao da izgradi odnos s drugim ljudima kroz Božju prisutnost u njihovim životima, umjesto da ih odvoji u okvir njihova sustava vjerovanja. Tako dijalog nije bio apologetički, već relacijski. To je također potaknulo Crkvu da bolje sluša i uči o tome kako je Bog djelovao s druge strane priče. Neki od najvjerojatnijih uvida dogodili su se kroz uzajamni dijalog s ljudima pripadnicima drugih vjera.

Svakako, vrijedno je poznavati sustav vjerovanja drugih, ali to postaje važno prije svega u procesu učenja, pri čemu osobe prolaze kroz proces dekonstrukcije i rekonstrukcije svoje vjere u Krista. U samom središtu odnosa s drugim religijama je svijest da ne vode svi putovi do Boga, ali da Bog hoda svim putovima kako bi došao do ljudi. Doktrina o prethodnoj milosti pomaže Crkvi da ljude vidi prvenstveno kao one koje Bog voli, neovisno o njihovoj vjerskoj, nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti.

3.1.3. Sveti susreti

Kako se Crkva pozicionirala tamo gdje ju je Bog pozvao, susreli smo nekolicinu ljudi kršćanske vjere koji su napustili svoje zemlje zbog vjerskog progona. Oni su nam postali partneri u življenju i naviještanju Evanđelja. Četvero njih je trenutno u procesu zaređenja u Crkvi Isusa iz Nazareta te kao pastori u Zagrebu vode dvije različite jezične skupine, perzijsku i arapsku.

Također, upoznali smo mnogo ljudi koji su već ranije imali pozitivna iskustva s kršćanima u Turskoj ili Grčkoj. Bog je takve susrete iskoristio da pokrene njihova srca. U vrijeme kad su stigli u Hrvatsku, već su bili pročitali Evanđelja te su imali mnogo pitanja o Isusu i kršćanskoj vjeri. Njihovo izbjegličko putovanje nije, dakle, bilo samo traženje sigurnog mjesta za njih i njihove obitelji, već putovanje u kojem su se približili Bogu kroz Njegovo pripremno djelovanje i sudjelovanje Crkve u Njegovoj misiji. Mohamed¹¹ je bio jedan od ljudi koji je u Grčkoj dobio

11 Ime osobe je promijenjeno radi zaštite privatnosti.

Bibliju. Knjigu je pročitao prvi put na svom putu u Hrvatsku te je pritom u svoju bilježnicu zapisao mnoga pitanja. Mohamed potječe iz vrlo religioznog konteksta, ali nikada nije čitao Bibliju. U izbjegličkom je kampu sa svim svojim pitanjima pristupio jednom od pastora te je nakon nekoliko mjeseci potrage, prihvatio Krista kao svoga spasitelja. Drugi su susreli Isusa u svojim snovima, dok su neki priznali kako su oduvijek u svojim srcima poznavali Krista, ali nisu znali Njegovo ime. Sve ove priče potvrđuju naše uvjerenje da je Bog aktivan u svijetu, da je prisutan čak i na najtamnijim mjestima svijeta te da dosljedno radi na obnavljanju ljudi na svojoj *sluku*.

3.1.4. Prihvaćajuća zajednica

Ubrzo je Crkva postala siguran prostor za okupljanje ljudi u zajednici, neovisno o njihovim vjerskim opredjeljenjima. Postala je „stol“ za kojim su svi dobrodošli na jelo, odražavajući tako Božje milosrdno gostoprimstvo u svijetu, kroz njegovu Veliku gozbu (Lk 14,15-24). Na taj način Crkva utjelovljuje i provodi „oblike milosti“, „izvanjske znakove, riječi ili djela, određena od Boga i sazdana upravo u tu svrhu, kao uobičajene načine preko kojih Bog može čovjeku donijeti prethodnu, opravdavajuću ili posvećujuću milost“ (Wesley 1991, 160).

Dok ljudi sudjeluju u životu Crkve, mogu slušati Božju priču, vidjeti njezino utjelovljenje u svakodnevnom životu te pronaći svoje mjesto u njoj. Uloga Crkve je, dakle, postati „pjesnikom običnog“. Kako bi rekao Alan Roxburgh (2011, 172):

Pomozite ljudima da promišljaju o tome što se događa u njihovim susretima s bližnjima. Pjesnik je onaj koji sluša i čuje priče, koje se kriju u dubinama onoga što ljudi pričaju te onaj koji daje glas glazbi koja se izvija ispod njihovih riječi. Pjesnik je onaj koji u takvom slušanju pronalazi i drugima nudi načine na koje ljudi mogu tu glazbu povezati sa širim pokretom, s većom pričom.

To svakako nije uvijek bila laka i radosna služba. Služenje etničkim skupinama koje imaju stoljetnu povijest sukobljavanja, sve je samo ne romantična i ugodna. Ali ipak je sveta. Svakodnevno vidimo Božje iscjeljujuće djelovanje u životima naših ljudi. Gledamo Njegovo iscjeljivanje traumatičnih iskustava iz prošlosti, kao i onih iskustava koje su ljudi morali pretrpjeti u novom, često neprijateljskom okruženju. No Duh Sveti nastavlja se pokazivati u životima ljudi koji su dio naše zajednice, osnažujući, liječeći, uvjeravajući, preobražavajući i vodeći ih.

3.1.5. Misiološka Crkva

Stotine ljudi drugih vjera upoznale su Krista sudjelovanjem Crkve u Božjoj misiji. Mnoge izbjeglice u Hrvatskoj ne namjeravaju tu i ostati, već će pokušati potražiti azil u nekoj drugoj EU zemlji. Zbog nedostatka mogućnosti za rad i visokih troškova života u Hrvatskoj, većina ih radije migrira u sjevernoeuropske zemlje. Kako su ljudi dolazili i odlazili, shvatili smo da naše primarno poslanje ovoj skupini nije rast Crkve Isusa iz Nazareta u Hrvatskoj, već suradnja s Bogom

na obnavljanju Njegova odnosa s tim ljudima. Naša je uloga za mnoge bila da ih poučimo, krstimo i blagoslovimo za njihov daljnji put, znajući da Božja milost nije ograničena našom prisutnošću u životima tih ljudi. Bog će i dalje osiguravati njihove potrebe na holistički način te ih voditi tamo gdje trebaju ići pošto su osjetljivi na Njegov glas. Također, većina ljudi, koji su upoznali Krista u Hrvatskoj, sada su aktivni članovi kršćanskih crkava širom zapadne Europe.

Vidimo da misijski pristup Crkve nije ograničen samo na spasenje izbjeglih pojedinaca, već vidimo i nadu da će Krist u godinama koje dolaze uspostaviti snažniju prisutnost u zemljama njihova podrijetla, onda kad se neki od njih na kraju vrate u svoje domovine ili izvrše utjecaj na svoje obitelji i prijatelje koje su ondje ostavili. Njegovo je spasenje uvijek holističko, a ne samo pojedinačno. Preko svog naroda, Bog želi izbavljati i liječiti izranjenost cijeloga našega svijeta.

Zaključak

Doktrina o prethodnoj milosti u veslijanskoj tradiciji pruža jasan okvir za poimanje čovječanstva i Božjeg djelovanja među ljudima. Radi se o milosti koju Bog daje bez ikakve naknade, kako bi osposobio čovječanstvo da odgovori na Božju inicijativu obnove cijeloga Stvorenja. No takvoj se milosti može odoljeti te ona zahtijeva aktivno ljudsko prihvaćanje i suradnju.

Ovakvo razumijevanje prethodne milosti nadalje pomaže lokalnim crkvama da se uključe u život zajednice u koju ih je Bog smjestio. Milost ih poziva da se usklade s Duhom Svetim, dok On za njih osigurava sve što je potrebno te dok ih osnažuje, preobražava, vodi i otkupljuje. Crkvi je također od pomoći svijest da je aktivnost spasenja u svijetu zapravo Božje djelovanje, pri kojem se Crkva pridružuje Bogu. Na isti je način Crkva prihvaćena od strane trojedinoga Boga u zajedništvo s Ocem, Sinom i Duhom Svetim te tako čovječanstvo dovodi u tu svetu zajednicu.

Literatura

- Berkhof, Louis. 2018. "Common Grace (Systematic Theology)." *Monergism.com Blog*. <https://www.monergism.com/common-grace-systematic-theology> (pristupljeno 3. siječnja 2021.).
- Bosch, David J. 1991. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. New York: Orbis Books.
- Bowen-Evans, Kate. 2015. "Working with Refugees." *Refugee Conference*. Corinth, Greece. Speech.
- Brueggemann, Walter. 2001. *Peace*. St. Louis: Chalice.

- Cox, Leo G. 1969. "Prevenient Grace: A Wesleyan View." *Journal of The Evangelical Theological Society*, 12 (3): 143–49.
- Crofford, Gregory. 2013. "Prevenient Grace". U: Albert Truesdale, ur. *Global Wesleyan Dictionary of Theology*, 429–31. Kansas City: Beacon Hill of Kansas City.
- Dunning, H. Ray. 1988. *Grace, Faith, and Holiness a Wesleyan Systematic Theology*. Kansas City: Beacon Hill of Kansas City.
- Flemming, Dean. 2013. "Theology of Mission". U: Albert Truesdale, ur. *Global Wesleyan Dictionary of Theology*, 332–334. Kansas City: Beacon Hill of Kansas City. (332-334)
- Leclerc, Diane. 2014. "Chapter 5 - Mission Possible: The Importance of the Spirit in Wesleyan Ecclesiology". U: Mark A. Maddix i Diane Leclerc, ur. *Essential Church: A Wesleyan Ecclesiology*, 62–74. Kansas City: Beacon Hill of Kansas City.
- Maddix, Mark. 2014. "Wesleyan Theology: A Practical Theology A Response." *Didache: Faithful Teaching* 7 (1). <https://didache.nazarene.org/index.php/volume-7-1/65-7-1-gtciie-maddix/file> (pristupljeno 3. siječnja 2021.).
- Maddox, Randy L. 1994. *Responsible Grace: John Wesley's Practical Theology*. Nashville: Kingswood.
- Roxburgh, Alan J. 2011. *Missional - Joining God in the Neighborhood*. Grand Rapids: Baker Group.
- Spaulding II, Henry W. i Henry W. Spaulding III. 2014. "Trinitarian Identity: The Church's True Foundation." U: Mark A. Maddix i Diane Leclerc, ur. *Essential Church: A Wesleyan Ecclesiology*, 29–36. Kansas City: Beacon Hill of Kansas City.
- Thorsen, Don. 2013. *Calvin vs. Wesley: Bringing Belief in Line with Practice*. Nashville: Abingdon Press.
- Wesley, John, Albert C. Outler i Richard P. Heitzenrater. 1991. *John Wesley's Sermons: An Anthology*. Nashville: Abingdon Press.
- Wright, Christopher J. H. 2018. *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative*. Downers Grove: IVP.

Cezarina Glendenning

**“Not all roads lead to God, but God walks all roads to reach people.” The
Doctrine of Prevenient Grace as a Paradigm for Mission**

Abstract

The doctrine of prevenient grace in the Wesleyan tradition has always played an important role in shaping the way we understand and participate in the mission of God (*Missio Dei*) and the role of the church in it. The doctrine of prevenient grace, in the Wesleyan-Arminian tradition, continues to shape the understanding of holiness as God’s activity to restore broken relationships. Holiness, as it is often misunderstood, is not a physical separation between what we consider holy and unholy, churchy and worldly, pure and impure, but the redemption of broken relationships (God and humans, humans with each other, humans and creation and human with the self).

The goal of this paper is to further explore the theological and missiological bases of the doctrine of prevenient grace, as understood by Wesley, and the practical implication that this doctrine has in shaping the way the church fulfills its missiological call in the world. This paper is divided into three main sections: the first part of the paper will focus on defining prevenient grace and its relationship to the mission of God (*Missio Dei*); the second part will explore the missiological and theological implications of the doctrine of prevenient grace, and the last part will illustrate practically the theological and missiological motivation of the work of the Church of the Nazarene with refugees in Zagreb, Croatia.